

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

УДК 378.147:37.012

Балакірєва В. А.

МЕТОДОЛОГІЯ ЯК ПІДҐРУНТЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті обґрунтовано методологічні підходи підготовки майбутніх учителів до трудової діяльності молодших школярів. Доведено актуальність означеної проблематики в умовах сучасної України. З'ясовано, що педагогічна наука накопичила чималий досвід з визначення сутності та шляхів реалізації методологічних підходів. Зазначені підходи визначають сьогодні основні тенденції і принципи побудови змісту та технологій професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи, оскільки аналіз теоретичних розробок і питань практики вказує на необхідність її модернізації

Ключові слова: методологія, методологічні підходи, підготовка майбутніх учителів, трудова діяльність.

У сучасному поліетнічному та полікультурному українському суспільстві актуалізується проблема розвитку нового типу соціальних відносин, що будуються на принципах діалогу й толерантності та проявляються в міжнаціональному спілкуванні. Розв'язання цього завдання потребує активного залучення потенціалу освітньої системи. Система освіти є унікальною можливістю спланованого впливу на процес формування життєвих орієнтирів молоді та відповідно на їх майбутнє.

Розробляючи філософію освіти, особливо в сучасний період становлення в ній національних вітчизняних традицій і досягнень у галузі освіти науки і культури, детермінуємо її з філософсько-світоглядною проблематикою, яка передбачає осмислення феномена людини у Всесвіті.

Зазначимо, що в поняттєво-термінологічному дискурсі категорія “методологія” пов'язується з широким колом суспільних і наукових проблем як у галузі філософії, так і в інших наукових дисциплінах. Трапляються трактування, у яких, із одного боку, наявні як роздвоєність, неоднозначність її предмета, так і його звуженість. Із іншого боку, фігурує як повне заперечення її доцільності, так і навпаки, повсюдне розповсюдження на всі без винятку щаблі суспільної практики. І саме ця обставина позначається на розпливчатості змісту методологічної культури в різного роду дослідженнях. Власне “методологія” (від грецьк. *methodos* – буквально “шлях до чогось” або “шлях дослідження”, *logos* – слово, поняття, навчання, учення) в буквальному перекладі означає “учення про метод”. Це вузьке

трактування методології, що виникло на зорі розділення праці на розумову й фізичну, уже не задовольняє сучасних дослідників, оскільки не відображає в повному обсязі широти її предмета й охоплюваної проблематики. У широкому значенні методологія трактується як тип раціонально-рефлексивної свідомості, тобто як специфічний спосіб відображення об'єктивної дійсності, спрямований на вивчення, удосконалення й конструювання методів у різних сферах духовної й практичної діяльності [2]. У традиційному класичному розумінні, методологія є вченням про структуру, логічну організацію, способи й засоби, методи та процедури наукової діяльності; про поняттєво-категоріальний апарат науки; конкретні форми й методи досягнення завдань наукового дослідження. Методологія систематизує знання про світ та практичну дію з ним, обґрунтовує світогляд, аналізує знання про об'єкти, діяльність із ними, здійснює опис процедур, тактик, стратегій-планів і проектів [5].

Учитель завжди був центральною фігурою для систем соціального буття сучасної історичної епохи. Система професійної підготовки сучасного вчителя створена в Україні зусиллями багатьох поколінь педагогів.

Аналіз історико-педагогічної літератури показав, що в працях видатних педагогів і просвітників минулого порушено чимало педагогічних питань, пов'язаних із розвитком початкової освіти, що не втратили своєї актуальності. Серед них:

– загальні питання розвитку освіти, підготовки вчителів початкової школи (Г. Гіппіус, З. Кіпріянова, В. Бейер, К. Вентцель, К. Ліпілов);

– визначення сутності початкової освіти (М. Бунаков, Б. Грінченко, П. Каптерев, М. Костомаров, В. Острогорський, С. Русова, К. Ушинський);

– аналіз вікових та психофізичних особливостей дітей молодшого шкільного віку, що визначають специфіку методів і форм навчання й виховання у початковій школі (В. Острогорський, М. Рубінштейн, М. Румянцев, С. Русова, К. Ушинський та ін.);

– розкриття методичного аспекту навчання у початковій школі (А. Ведель, М. Дашевський, С. Миропольський, В. Острогорський, Д. Тихомиров, А. Сосновський та ін.).

Мета статті полягає у обґрунтуванні методологічних підходів підготовки майбутніх учителів до трудової діяльності молодших школярів.

Серед робіт сучасних учених з означеної проблематики слід відзначити: "Розвиток початкової освіти на Харківщині в другій половині XIX – на початку XX ст." (Т. Кравченко, 1999), "Освіта та педагогічна думка Східноукраїнського регіону у XX столітті" (В. Курило, 2000), "Теорія та практика навчання образотворчого мистецтва учнів початкових шкіл Слобожанщини (друга половина XIX – початок XX ст.)" (В. Ворожбіт, 2001), "Теорія і практика навчання співу у початкових школах Слобожанщини (друга половина XIX – початок XX ст.)" (Н. Рудічева, 2002) та ін. У наведених вище наукових працях відтворено еволюцію теорії та практики початкової освіти України та навчання окремим предметам в початкових

школах Східноукраїнського регіону у другій половині XIX – на початку XX ст., виявлено і схарактеризовано провідні методи й організаційні форми навчання в початкових школах в досліджуваній період.

Однак, проведений аналіз численних наукових праць дозволяє зробити висновок про те, що на сьогодні в педагогічній науці недостатньо повно у історико-педагогічному аспекті розкрито проблему навчання молодших школярів, не узагальнено провідні ідеї вітчизняних та зарубіжних педагогів із зазначеної проблеми, не висвітлено зміст початкового навчання, а також практичний досвід навчання дітей в початкових школах.

У зазначений період освіта вже мала певні історично закладені традиції, що і визначили напрям її розвитку. Аналіз праць вчених [2; 3] показав, що ще наприкінці XVII – на початку XVIII століття на Лівобережній і Слобідській Україні у ряді міст і сіл були початкові школи, в яких навчалися діти городян, козаків і селян; грамоту поширювали також мандрівні дяки. У другій половині XVIII століття внаслідок посилення національного гноблення й розорення селян та козаків більшість сільських шкіл на Лівобережній і Слобідській Україні припинили своє існування. У 1786 році указом цариці Катерини II було затверджено “Статут народних училищ”, за яким у повітових містах українських губерній були відкриті малі школи з дворічним курсом, а в губернських центрах – головні школи з 5-ти річним терміном навчання. Поряд з училищами в окремих селах існували так звані приватні навчальні заклади, де вчителями були дяки. У 1804 році царський уряд провів реформу шкільної освіти, за якою були встановлені такі типи освітніх закладів початкової ланки освіти: парафіяльне училище, повітове училище, а також середньої ланки: гімназія й університет. Парафіяльні школи були підпорядковані духовному відомству. Парафіяльні (від слова парафія – село чи кілька навколишніх сіл, які були прикріплені до однієї церкви школи) були таких типів: школи грамоти, однокласні та двокласні. Школи грамоти були з однорічним курсом, однокласні – з двох річним, а двокласні – з п’ятирічним курсом-навчання. У 1884 році Міністерством освіти видані “Правила про парафіяльні школи”, за якими ці школи почали називатися церковно парафіяльними. Цим ще раз було наголошено, що школи знаходяться цілком у віданні православної церкви.

У середині – наприкінці XIX ст. цей тип початкових шкіл домінував у регіоні. На розвиток початкової освіти у Східноукраїнському регіоні другої половини XIX – початку XX ст. вплинуло те, що у багатьох містах краю ще з початку XIX ст. діяли різноманітні навчальні заклади, що постачали вчительські кадри для початкових шкіл. Серед подібних закладів, що першими в Україні з’явилися у Харкові, Чернігові, Катеринославі, Новгороді-Сіверському, Полтаві, Херсоні, гімназії та інститути шляхетних дівчат. Крупні освітні заклади краю, під патронатом Міністерства освіти, займалися і влаштуванням початкових шкіл. Так, у 1805 р. у Харкові відкрився перший в Україні університет, який здійснюючи керівництво навчальними закладами Харківського навчального округу, відіграв значну роль у розвитку культури, науки, освіти і початкової школи. У 1885 р. у віданні цього університету було

136 парафіяльних училищ, 116 повітових училищ і 13 гімназій.

Завдяки бурхливому розвитку освіти у регіоні до кінця XIX ст. в Україні, крім церковнопарафіяльних шкіл та початкових шкіл Міністерства освіти, діяли й школи інших відомств, наприклад школа торгового мореплавства у Херсоні, школа виноградарства в Криму, школи садівництва в Полтаві, Катеринославі та інших містах. Після скасування-кріпосного права у розвитку початкової освіти на Україні значну роль відігравали земства, створені внаслідок земської реформи 1864 року. Земства також відкривали і на свої кошти утримували початкові школи – так звані земські, а також організовували вчительські курси.

Середину 30-х – кінець 50-х років вважають одним із етапів у вивченні особливостей професійної педагогічної діяльності, який, на думку багатьох дослідників (в першу чергу – В. Сластьоніна), характеризується теоретичним підходом до цієї проблеми. Різномічні аспекти формування особистості вчителя, питання його психології, авторитету, педагогічного такту і майстерності розкриваються в цей період у працях І. Новикова, К. Соколова, М. Кропачової, С. Клебанова, Г. Прозорова, Г. Маннапанової, І. Нахімова і ін.

Найбільший внесок у створення теорії й технології педагогічної майстерності належить А. Макаренку. Особливості педагогічної професії, поняття педагогічної культури і шляхи її формування висвітлюються в працях В. Сухомлинського, практична і теоретична діяльність якого почалася і розквітла саме в зазначені роки. Гуманістичні погляди цих двох видатних вітчизняних педагогів на діяльність учителя як творчий процес, на проблему особистісних якостей учителя набувають сьогодні особливої актуальності при вирішенні завдань наукового обґрунтування професійної діяльності педагога початкових класів.

Важливий період в історії досліджень охоплює кінець 50-х років – кінець 80-х років. Пошук стрижня теоретичної бази для розробки освітніх стандартів вчителя початкових класів, здатного успішно вирішувати завдання створення умов для забезпечення наступності дошкільної та початкової шкільної ланок освіти, передусім націлює на ґрунтовний аналіз результатів фундаментальних спеціальних досліджень Н. Кузьміної, О. Щербакі, В. Сластьоніна та ін.

На цьому етапі дослідження проблеми професійного становлення майбутнього вчителя початкових класів, цікаві результати також одержали Є. Осовський, Ю. Алфьоров, Р. Міттельман, Л. Спірін, Р. Хмельюк, В. Сластьонін, О. Абдуліна та ін. Особливого розгляду потребують результати дослідження В. Сластьоніна і О. Абдуліної.

Великий внесок в утвердженні в Україні у 90-ті роки державних стандартів щодо підготовки фахівців для дошкільної та початкової ланок освіти належить А. Богуш, О. Савченко, В. Бондарю, Л. Артемовій, І. Шапошниковій та ін.

Одним із напрямків пов'язаний з розробкою класифікацій загальнопедагогічних умінь і навичок на основі структурно-функціонального

і системного аналізу діяльності вчителя (О. Абдуліна, О. Дубасенюк та ін.). За результатами системного підходу О. Абдуліної, професіограма вчителя повинна містити сукупність педагогічних знань, умінь і навичок, необхідних учителю для здійснення самоосвітніх, навчально-виховних, методичних і дослідницьких функцій.

Залишається відкритим питання і щодо виділення при розробці професійної підготовки навчальних стандартів вчителя початкової школи і вихователя дошкільного закладу їх загальної, особливої і специфічної складових.

Зроблений теоретичний аналіз переконує, що в цілому проблему розробки професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи, які працюють у дошкільній і початковій шкільній ланках освіти, треба розв'язувати з позиції цілісного підходу до розгляду педагогічної діяльності як діяльності по створенню умов для неперервного розвитку дитини з урахуванням загальних завдань і наступності цих суміжних освітніх ланок. Цей погляд на проблему передбачає опору на гармонійне поєднання тих критеріїв класифікації педагогічних умінь, які висували різні науковці – природу педагогічної діяльності і потреби особистості і суспільства.

Усвідомлення необхідності формування в майбутнього фахівця професійної спрямованості знаходить своє втілення у принципі професійної спрямованості вищої освіти. Даний принцип регулює взаємозв'язок загальноосвітніх, загальнотехнічних знань і конкретно-практичний характер знань і вмінь в обраній професії, націлює на формування професійної спрямованості особистості.

Реалізація принципу професійної спрямованості в навчанні відбувається в тісному взаємозв'язку з іншими дидактичними принципами та підходами, а саме: компетентнісний підхід спрямовує орієнтацію освітніх стандартів на набір провідних якостей і компетентностей майбутнього фахівця; особистісно-діяльнісний підхід передбачає формування унікальної особистості, створення сприятливих умов для розвитку творчих можливостей, професійного самовизначення майбутнього фахівця; культурологічний підхід зумовлює викладання спеціальних і непрофільних дисциплін із розумінням їх місця і ролі в сучасному професійному мисленні, а професійну освіту спрямовує на формування професійної культури майбутнього фахівця; інтегрований підхід забезпечує поєднання глибокого вивчення фахових дисциплін із наскрізною професійно-орієнтованою психолого-педагогічною та управлінською підготовкою; цільовий підхід орієнтує на формування фахівця, який оволодів професією і здатен працювати у визначеному секторі економіки держави; принципи послідовності, наступності та системності, моніторингу соціально-економічного середовища й ринку праці мають забезпечити динамічну взаємодію між спеціальними й непрофільними дисциплінами професійної підготовки та її якісному вдосконаленню з метою забезпечення професійної мобільності й конкурентоспроможності фахівців; принцип гуманізації освіти має стати духовним “фундаментом” для майбутніх фахівців; принципи

гуманітаризації, фундаменталізації, інформатизації, стандартизації, індивідуалізації, диференціації, багаторівневості, безперервності й інтернаціоналізації є важливими орієнтирами в розвитку вищої освіти й забезпечення належного рівня професійної підготовки фахівця сучасного суспільства.

Зміст професійної підготовки повинен забезпечувати професійне становлення особистості. А це передбачає не тільки вдосконалення трудових навичок, але й самовдосконалення особистості, це одна з важливих форм особистісного становлення людини в аспекті професійної діяльності. З-поміж показників професійного становлення виокремлюють формальні – отримані дипломи, сертифікати, займана посада тощо і неформальні – ті, які включають певні особистісні характеристики, – професійне мислення, специфічні професійні уміння, професійна компетентність тощо.

Сутність та зміст професійної підготовки майбутнього вчителя початкової ланки розглядаються провідними вченими з позицій різноманітних підходів, які, з метою усебічного дослідження, об'єднують, ґрунтуючись і доповнюючи один одного.

Системний підхід (Н. Гузій, В. Кузьмін, В. Кушнір, А. Маркова, С. Сисоєва, А. Суценок та ін.) дає змогу розглядати проблему професійної підготовки з урахуванням усіх чинників, що впливають на неї як на педагогічне явище. Його застосовуємо до аналізу професійної підготовки вчителя як множини взаємопов'язаних елементів, об'єднаних спільністю функцій та мети, єдністю управління та функціонування, що надає можливість представити цілісність структури особистості майбутнього вчителя в єдності всіх компонентів його професійно-педагогічної, особистісної та суспільної спрямованості у різних сферах суспільної та професійної діяльності.

Особистісно-орієнтований підхід ґрунтується на визначенні суб'єктної позиції студента в процесі його професійної підготовки під час оволодіння специфікою праці, спілкування, пізнання в професійній діяльності (К. Абульханова-Славська, Д. Ельконін, В. Киричук, Г. Костюк, Б. Ломов, В. М'ясищев, С. Рубінштейн та ін.). Цей підхід орієнтує наше дослідження на створення умов для свідомого вибору майбутнім учителем необхідних засобів формування та розвитку базових професійно важливих властивостей і якостей.

Аксіологічний підхід виходить із засад педагогічної аксіології (від грецьк. *axios* – “цінний”), яка дозволяє вивчати явища відносно виявлення їх можливостей задовольняти потреби студента, розв'язувати завдання гуманізації суспільства, що набуває неперевершеної значущості в підготовці майбутнього вчителя (Г. Васянович, В. Гриньова, П. Гусак, І. Зязюн, Т. Іванова, М. Каган, Н. Крилова, Н. Кузьміна, А. Маркова, Л. Мільто, В. Рибалка, О. Сухомлинська та ін.). За досить слухним зауваженням Є. Бондаревської, зміст освіти, зокрема й професійної підготовки, повинен виходити з того, що пропонується студентові як

предмет пізнання, роздумів, критичного ставлення, рефлексії, мотивації, перетворювальної діяльності, спілкування, переживання, подолання, досягнення тощо, а відтак охоплювати змістові й культурні цінності майбутнього вчителя.

Професіографічний підхід представлений роботами Ю. Алферова, В. Беніна, В. Введенського, Е. Зеєра, Н. Кузьміної, О. Мороза, Н. Ничкало, В. Сластьоніна та ін. Цей підхід орієнтує зміст професійної підготовки вчителя на кінцевий результат – певний комплекс ідеальних вимог до професійної діяльності та передбачає здобуття професійно-значущих якостей особистості, необхідних у подальшій педагогічній діяльності. Цей підхід орієнтує наше дослідження на пошук засобів забезпечення системою професійної підготовки досягнення майбутніми вчителями початкової ланки найвищих показників в особистісно-соціальному розвитку, професійній діяльності й педагогічній творчості, підґрунтям яких є професійно-педагогічна культура. Якість учительської праці визначається показниками не стільки економічної, скільки соціальної ефективності. Тож, вивчаючи зміст професійної підготовки, орієнтуємося на досить компактний інваріантний компонент (власне педагогічна, психолого-педагогічна й управлінська складові) і дуже значний змістовий компонент, взаємозалежний зі спеціалізацією та специфікою мінливої педагогічної реальності.

Компетентністний підхід передбачає конкретизацію аксіологічного, мотиваційного, операційного, когнітивного, рефлексивного та інших складових результатів навчання, він розкритий у численних працях сучасних вчених, зокрема А. Богуш, Н. Бібік, В. Бондаря, С. Єлканова, І. Зимньої, В. Краєвського, В. Кременя, В. Лугового, О. Пометун, А. Хуторського та ін. Компетентністний підхід передбачає побудову змісту та логіки професійної підготовки відповідно до сукупності значеннєвих орієнтацій, знань, умінь, навичок і досвіду діяльності студентів стосовно певного кола об'єктів реальної дійсності, необхідних для здійснення особистісної й соціально-значущої продуктивної діяльності. Цей підхід застосовуємо до вивчення особливостей, чинників, суперечностей у формуванні професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи.

Висновки і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Зазначені підходи визначають сьогодні основні тенденції і принципи побудови змісту та технологій професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи, оскільки аналіз теоретичних розробок і питань практики вказує на необхідність її модернізації.

Отже, професійну підготовку майбутнього вчителя початкової ланки розглядаємо як відкриту систему, що потребує свого вивчення та дослідження на підставах вироблених педагогічною наукою й практикою методологічних концептів. Професійна підготовка не є самоціллю, а однією зі складових вищої освіти, набуває своєрідності, залежно від напрямку і спеціалізації майбутнього фахівця, зокрема для вчителя початкової школи.

Використана література:

1. *Афанасьев В. Г.* Общество: системность, познание и управление / В. Г. Афанасьев. – Москва : Политиздат, 1981. – 432 с.
2. *Волкова В. Н.* Теория систем : учебное пособие / В. Н. Волкова, А. А. Денисов. – Москва : Высшая школа, 2006. – 511 с.
3. *Глузман Н. А.* Система формування методико-математичної компетентності майбутніх учителів початкових класів : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти” / Н. А. Глузман. – Луганськ, 2011. – 44 с.
4. *Гусак П. М.* Теорія і технологія диференційованого навчання майбутніх вчителів початкових класів школярів : автореф. дис. ... док. пед. наук : 13.00.01 – загальна педагогіка / П. М. Гусак. – Київ, 2000. – 40 с.
5. *Загвязинский В. И.* Методология и методика дидактического исследования / В. И. Загвязинский. – Москва : Педагогика, 1982. – 160 с.
6. *Савченко О. Я.* Компетентісна спрямованість нових навчальних програм для початкової школи / О. Я. Савченко // Гірська школа українських Карпат. – 2015. – № 12-13. – С. 39-46.

References:

1. *Afanasev V. G.* Obshchestvo: sistemnost, poznanie i upravlenie / V. G. Afanasev. – Moskva : Politizdat, 1981. – 432 s.
2. *Volkova V. N.* Teoriya sistem : uchebnoe posobie / V. N. Volkova, A. A. Denisov. – Moskva : “Vysshaya shkola”, 2006. – 511 s.
3. *Gluzman N. A.* Sistema formuvannya metodiko-matematichnoi kompetentnosti maybutnikh uchiteliv pochatkovikh klasiv : avtoref. dis. ... d-ra ped. nauk : 13.00.04 “Teoriya i metodika profesiynoi osviti” / N. A. Gluzman. – Lugansk, 2011. – 44 s.
4. *Husak P. M.* Teoriia i tekhnolohiia dyferentsiiovanoho navchannia maibutnikh vchyteliv pochatkovykh klasiv shkoliariv : avtoref. dys. ... dok. ped. nauk : 13.00.01. (Zahalna pedahohika) / P. M. Husak. – Kyiv, 2000. – 40 s.
5. *Zagvyazinskiy V. I.* Metodologiya i metodika didakticheskogo issledovaniya / V. I. Zagvyazinskiy. – Moskva : Pedagogika, 1982. – 160 s.
6. *Savchenko O. Ya.* Kompetentisna spryamovanist novikh navchalnikh program dlya pochatkovoї shkoli / O. Ya. Savchenko // Girska shkola ukraїnskikh Karpat. – 2015. – № 12-13. – S. 39-46.

БАЛАКИРЕВА В. А. Методология как основа педагогического исследования.

В статье обосновано методологические подходы подготовки будущих учителей к трудовой деятельности младших школьников. Доказано актуальность этой проблематики в условиях современной Украины. Установлено, что педагогическая наука накопила большой опыт по определению сущности и путей реализации методологических подходов. Указанные подходы определяют сегодня основные тенденции и принципы построения содержания и технологий профессиональной подготовки будущего учителя начальной школы, поскольку анализ теоретических разработок и вопросам практики указывает на необходимость ее модернизации

Ключевые слова: методология, методологические подходы, подготовка будущих учителей, трудовая деятельность.

BALAKIREVA V. A. Methodology as the basis of a pedagogical study.

The article substantiates the methodological approaches of preparing future teachers for the work of junior pupils. The relevance of the mentioned problem in the conditions of modern Ukraine is proved. It has been found that pedagogical science has accumulated considerable experience in determining the essence and ways of implementing methodological approaches. These approaches determine today the main trends and principles of constructing the content and technologies of vocational training of the future teacher of elementary school, since the analysis of theoretical developments and issues of practice indicates the need for its modernization.

Keywords: *methodology, methodological approaches, preparation of future teachers, labor activity.*

УДК 378.091.12:159.9-051

Білик В. Г.

ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ПРИРОДНИЧО-НАУКОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті вказано, що у підготовці майбутніх психологів у вищих навчальних закладах, першочергового значення набуває установка на формування всебічно розвиненої, творчої, здатної до новаторської діяльності, самовдосконалення та саморозвитку особистості. Зазначено, що для вирішення окресленої проблеми особливої значущості набуває фундаментальна та природничо-наукова підготовка.

Аналіз психолого-педагогічної літератури, проведений автором, показав відсутність єдиного тлумачення базових понять, які характеризують природничо-наукову підготовку майбутніх психологів у вищих навчальних закладах. У статті розкрито сутність понять “природничо-наукові компетенції”, “природничо-наукова компетентність, природничо-наукова підготовка”.

Окреслено перспективи подальших досліджень, які автор вбачає у виявленні, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов формування професійно спрямованої природничо-наукової компетентності майбутніх психологів у закладах вищої освіти (вищих навчальних закладах).

Ключові слова: *природничо-наукова підготовка, природничо-наукова компетентність, природничо-наукові компетенції.*

В умовах сьогодення професія психолога не втрачає актуальності, до неї завжди є інтерес. Це спричинене особливостями життя сучасної людини, нестабільним соціально-економічним розвитком України, глобальною екологічною кризою тощо.

Вважаємо за необхідне підкреслити, справжню користь може принести лише спеціаліст, який одержав якісну професійну освіту. Щоб стати висококваліфікованими психологами, студенти повинні опанувати весь необхідний спектр дисциплін – від предметів гуманітарного і соціально-економічного циклу, природничо-наукового циклу до дисциплін професійної та практичної підготовки.

В результаті аналізу попередніх досліджень нами встановлено, що у підготовці майбутніх психологів у вищих навчальних закладах, першочергового значення набуває установка на формування всебічно розвиненої, творчої, здатної до новаторської діяльності, самовдосконалення та саморозвитку особистості. Для вирішення окресленої проблеми особливої значущості набуває фундаментальна та